

Başvuru: 29.02.2024 Kabul: 16.04.2024

Bir Üniversite Yerleşkesinde Verilen Sigara Molalarının Çalışma Saatleri ile İlişkisini Değerlendiren Tanımlayıcı Bir Araştırma

A Descriptive Study Evaluating the Relationship of Smoking Breaks with Working Hours in a University Campus

İbrahim ÇINAR¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, bir üniversite örnekleminde sigara molalarının çalışma saatleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma 01.05.2022 ile 01.06.2022 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak uygulanmıştır. Araştırmanın katılımcıları İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi çalışanlarından oluşmaktadır. Araştırmaya 303 üniversite çalışanı katılmıştır. Örneklemin %75,75'ine ulaşılmıştır. Araştırmada istatistiksel analizler SPSS 20 istatistik paket programı yardımıyla sayı, yüzde ve ki-kare analiz yöntemleri kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmaya katılanların %63,0'ı idari personeldir. Çalışanlar mesai saatleri içinde ortalama 4,69 kez sigara molası vermekte olup, çalışanların bir sigara molası ortalama 8,15 dakika sürmektedir. Çalışanlar tarafından günlük mesainin 38,22 dakikası sigara içmek için kullanılmaktadır. Bu da çalışma saatlerinin %7,96'sına denk gelmektedir. Sigara molası sayısı arttıkça katılımcıların içtikleri sigara sayısının da arttığı görülmüştür ($p<0,05$). Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi değişkeni ile sigara molası için harcanan zaman değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Katılımcıların %60,7'si sigara içmeyi bırakmayı düşünmektedir. Önemli bir halk sağlığı sorunu olarak görülen sigara içmek, mesai saatlerini olumsuz etkileyerek ekonomik sorunlara yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalışan, Mesai, Sigara İçme, Üniversite

Jel Kodları: J23, J24

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of smoking breaks on working hours in a university sample. The study was conducted descriptive between 01.05.2022 and 01.06.2022. The participants of the study consisted of staff of İzmir Kâtip Çelebi University. 303 employees participated in the research. 75.75% of the sample was reached. The analyses in the research were calculated by using number, percentage and chi-square methods with the help of SPSS 20 statistical software. The findings of the research are as follows: 63.0% of the respondents are administrative staff. Employees take an average of 4.69 cigarette breaks during working hours and one cigarette break lasts 8.15 minutes on average. Employees use 38.22 minutes of their daily working hours for smoking. This corresponds to 7.96 per cent of working hours. As the number of smoking breaks increases, the number of cigarettes smoked by the participants also increases ($p<0.05$). A significant relationship was found between the variable of the effect of smoking on work efficiency and the variable of the time spent for cigarette breaks ($p<0.05$). 60.7% of the participants think about quitting smoking. Smoking, which is an important public health problem, can cause economic problems by negatively affecting working hours.

Keywords: Employee, Work, Cigarette Smoking, University

Jel Codes: J23, J24

Önerilen Atıf / Suggested Citation: Çınar, İ. (2024). Bir üniversite yerleşkesinde verilen sigara molalarının çalışma saatleri ile ilişkisini değerlendiren tanımlayıcı bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi Dergisi*, 3(1), 16-26.

¹ Öğr. Gör. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, ibrahim.cinar@ikcu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1122-3130>

Giriş

Sigara içmek bireylerin ve toplumun sağlığını olumsuz olarak etkileyen, önemli halk sağlığı sorunlarına yol açabilen bir bağımlılıktır. Bu bağımlılık nedeniyle çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar arasında sigara içmek için harcanan zaman önemlidir. İçilen sigaraların kişilerin bütçesine etkisi olabilmektedir. İçilen sigara nedeniyle hem sigara içen de hem de pasif olarak etkilenenlerde çeşitli hastalıklar oluşabilirken, bu hastalıklar sağlık sistemine ekonomik yük getirebilmektedir. Hastalıklar nedeniyle işe devamsızlık ortaya çıkabilirken, bu devamsızlıklar iş ve üretim kaybına yol açabilmektedir (Bishop ve Pak, 2018; Dünya tütünsüz günü, 2021; Hakansta, 2004; Komonpaisarn, 2022). Bundan dolayı sigara içmenin önlenmesi amacıyla Dünya’da ve Türkiye’de önemli çalışmalar yapılmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sigarasız işyerlerine ilişkin önerilerde bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü 2005 yılında yürürlüğe giren “Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesini” (WHO) yürürlüğe koymuştur. Türkiye’de, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından “Çalışma Hayatı ve Sigara (Sigarasız İşyerleri)” gibi çalışmalar da yapılmaktadır. Türkiye’nin 2022 yılı itibarıyla nüfusu yaklaşık 84 milyon kişi, Gayri Safi Yurtiçi Hâsılası (GSYH) 800 milyar dolar, kişi başına GSYH’si 8500 dolardır. Bu nüfusun 30 milyon kadarı çalışırken, geri kalan 54 milyon kişi istihdam dışındadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022b). Türkiye’de yılda ortalama kişi başına 1732 saat çalışılmaktadır (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2022). Bununla birlikte Türkiye OECD ülkeleri arasında en çok sigara içilen ülke olarak bilinmektedir. Türkiye’de sigara bağımlıları günde ortalama 18 sigara içmektedir. Toplumun %28,3’ü her gün sigara içerken, %59,2’sinin hiç sigara kullanmadığı istatistiksel olarak bilinmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022a).

Sigara bağımlılığı çeşitli nedenlere göre farklılık gösterebilmektedir. Çalışma yoğunluğu ve stresin sigara içmeyi arttırdığı bilinmektedir (Hassoy ve Özvurmaz, 2021; Kaya ve Ergün, 2020; Kütükçü ve Kocataş, 2019). Sigarayı erkekler kadınlara göre daha fazla içmektedir (Atak, 2011; Dağtekin vd., 2019; Dokuzcan vd., 2020; Kaya ve Ergün, 2020; Kütükçü ve Kocataş, 2019; Özvurmaz ve Yavaş, 2018). Yalnız yaşayan, bekar ve düşük eğitilmiş kadınların diğer kadınlara göre daha fazla sigara içme eğiliminde olduğuna ilişkin sonuçlar bildirilmiştir (Dilbaz ve Apaydın, 2002; E.-H. Lee vd., 2022; Özvurmaz ve Yavaş, 2018). Sigara içme sıklığı gelir düzeyine göre değişebilmektedir (Atak, 2011; Dağtekin vd., 2019; Hameed ve Malik, 2021; Kaya ve Ergün, 2020; Özvurmaz ve Yavaş, 2018). İşleri stresli olanlar daha fazla sigara içme eğilimindedirler (Basaza vd., 2020). Sigara içenler, sigara içemediklerinde sinirlilik, dikkatsizlik, huzursuzluk ve ruh hali değişiklikleri gibi etkiler yaşayabilmektedirler (Dilbaz ve Apaydın, 2002). Sigara yaşam doyumunu azaltabilmektedir (Halpern, 2001). Sigara içen birçok kişi sigarayı bırakmak istemektedir. Ancak arkadaş çevresi sigarayı bırakmayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Hameed ve Malik, 2021).

Sigara içmek zaman alan bir davranıştır. Bu zaman sadece sigara içme eyleminin kendisiyle sınırlı değildir. Aynı zamanda sigara içilen alana gitmek, sigarayı hazırlamak, sigara içerken sohbet etmek, ofise dönmek ve tekrar işe hazırlanmak gibi faaliyetleri de içerir (Yung ve Agyekum-Mensah, 2012). Sigara molasının yorgunluğa ve can sıkıntısına iyi geldiği ifade edilmektedir (Blasche vd., 2017). Verilen molalar iş verimine olumlu katkı sunabilmektedir (Şener, 2005). Türkiye’de sigara molaları resmi olarak bulunmamaktadır.

Çalışanların sigara molası için harcadıkları süre, çeşitli çalışmalarda hesaplanmıştır. Bu süre erkekler için yılda 9 gün, kadınlar için ise yılda 6 gün olarak belirtilmiştir (Tsai, 2005). Sigara içenlerin mesai saatleri içerisinde ortalama 10 dakika mola verdikleri ve bu molalarda ortalama 6,4 adet sigara içtikleri tespit edilmiştir (Ryan ve Crampin, 2006). Bazı araştırmalarda bu oranın 20-40 dakika (Özdemir, 2015) ile 73 dakika arasında değiştiği belirtilmektedir. Sigara molalarının %15,2 oranına kadar iş kaybına neden olabildiğine ilişkin araştırma sonuçları vardır (Yung ve Agyekum-Mensah, 2012). Sigara molaları iş gücü kaybına neden olmanın yanı sıra Gayri Safi Yurtiçi Hasıla kaybına da yol açabilmektedir (Komonpaisarn, 2022). Mesai saatlerinde sigara kullanımının iş üretkenliğini düşürdüğü (Bilir ve Yıldız, 2008; Hakansta, 2004; Halpern, 2001; Pavlovich vd., 2013) ve dolayısıyla üretimin niceliğini ve niteliğini olumsuz etkileyebileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle de üretimin azalmasına bağlı olarak işletme gelirlerinin azalabileceği, devletin vergi gelirlerinin de bu nedenle erozyona uğrayabileceği belirtilmektedir (Pavlovich vd., 2013). Sigara içenlerin içmeyenlere göre daha fazla hastalandıkları ve iş devamsızlığının daha fazla olduğu bildirilmektedir (Dilbaz ve Apaydın, 2002; Halpern, 2001; S. Y. Lee vd., 2021; Mashal, 2017; Tsai, 2005). Bu nedenle sigara içenlerin işverenlere maliyeti, sigara içmeyenlere göre daha fazla olabilmektedir (Berman vd., 2014; Hakansta, 2004).

Araştırmalar göstermektedir ki sigara içmek bireylerin ve toplumun sağlığını olumsuz olarak etkileyen bir bağımlılıktır. Bu bağımlılık nedeniyle çok çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar arasında sigaranın sağlığa olan olumsuz etkisinin yanı sıra sigara molası vermek amacıyla iş ortamından uzaklaşmak gibi işe yönelik

olumsuz etkiler de ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın yapıldığı üniversitede birçok kişinin bina kapıları girişlerinde sigara içtiği gözlemlenmiştir. Sigara içenlerin arasında akademik ve idari çalışan ayrımı olmaksızın tüm çalışanların bulunduğu izlenmiştir. Sigara içilmesi bina içlerinde yasak olduğu için sigara içenlerin kendi odalarından ayrılıp sigara içilen dış mekanlara gittikleri görülmüştür. Bu sigara molalarının hem sık sık yapıldığı hem de bireysel farklılıklar olmakla birlikte uzun sürebildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca sigara içmeyen çalışanlar, sigara içenlerin, sigarayı işten uzaklaşmak amacıyla kullandıklarına yönelik bazı düşünceler de iletmişlerdir. Bu nedenlerle üniversite gibi akademik ve idari işlerin yoğun olduğu bir ortamda sigara molası için harcanan zamanın iş kaybı açısından hesaplanmasının gerekli olduğu görülmüştür. Çünkü araştırmalar sigara molası nedeniyle oluşan iş kayıplarının ülke milli gelirlerini de olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur (Komonpaisarn, 2022). Bu gözlemler doğrultusunda araştırmanın amacı, bir üniversite örneğinde sigara molalarının süresinin ortaya konularak, bunların çalışma saatleri üzerindeki etkisini belirlemektir.

1. Yöntem

1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini sigara içen çalışanlardan oluşmaktadır. Diğer tütün ve tütün mamulleri kurum içerisinde içilmemektedir. Ayrıca araştırma esnasında elektronik sigara kullandığını beyan eden ya da elektronik sigara (ısıtılmış tütün ürünü) içen bir çalışana da rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırma yalnızca sigara içen çalışanları kapsamıştır. Araştırmada olayın görülüş sıklığına göre örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Çalışma, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi kampüsünde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sırasında üniversitede 1598 akademik ve idari çalışan bulunmaktadır. Türkiye'de kişi başına düşen ortalama sigara içme oranı ~%28,0 olarak bildirilmektedir (Dünya tütünsüz günü, 2021). Bu bağlamda araştırmanın örneklemini aşağıdaki gibi hesaplanmıştır:

$$n_0 = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq} = \frac{1598(2,57)^2 0,28 * 0,72}{(0,05)^2(1598-1) + (2,57)^2 * 0,5 * 0,5} \cong 400$$

t tablo değeri= %95 güven aralığında 2,57

p=0,28 q= 0,72 kadın ve erkek birlikte hesaplanmıştır.

N= popülasyondaki kişi sayısı

p= analiz edilen olayın olma olasılığı

q= analiz edilen olayın olmama olasılığı

t= belirli bir serbestlik derecesinde t tablo değerine bulunan oran

d= olayın görülme sıklığına göre yapılmak istenen sapma (0,05)

Tabaka aralığı: 400/1598=0,2501 (tüm örnekleme)

Araştırmada örneklem belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem belirlenirken yaş, cinsiyet akademik/idari gruplar gibi bir ayrıma gidilmemiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklem sayısı 400 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sorularına 303 katılımcı yanıt vermiştir. Yanıt alınmayan katılımcılar araştırma sürecinde çalışma ortamında bulunamayan ya da çeşitli nedenlerle ulaşılamayan kişilerdir. Araştırmaya katılım oranı %75,75 olarak belirlenmiştir.

1.2. Veri Toplama Süreçleri

Araştırmaya katılma ölçütleri;

a) İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'nde akademik ve idari çalışan olmak,

b) Çalışma saatlerinde sigara içiyor olmak.

Araştırmadan dışlanma ölçütleri;

a) Sigara içmiyor olmak.

1.3. Araştırma Süreci

Araştırma 1 Mayıs 2022- 1 Haziran 2022 tarihleri arasında çoktan seçmeli sorulardan oluşan 14 maddelik bir veri toplama formu yardımıyla yapılmıştır. Veri toplama formu alan yazın doğrultusunda oluşturulmuştur. Soruların

sigara içme davranışı ile uyumuna ilişkin üniversite kampüsünde sigara içen çalışanlarla görüşülmüştür. Çalışanların önerileri doğrultusunda sigara soruları düzenlenmiştir. Soruların oluşturulma sürecinin son aşamasında akademisyenler ve istatistik uzmanlarından soruların ve analiz yöntemlerinin uygunluğuna ilişkin nihai görüş alınmıştır. Bu şekilde veri toplama formu sorularının 6 tanesinin demografik değişkenlerden oluşmasına ve 8 tanesinin sigara kullanımı ile ilgili olmasına karar verilmiştir. Veri toplama formu soruları için Google Forms'da çevrimiçi bir bağlantı oluşturulmuştur. Daha sonra bağlantı yardımıyla veri toplama formu araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Veri toplama formu cevaplandıktan sonra tekrar doldurulamamıştır. Tüm veri toplama formu soruları tamamlanmadan formun gönderilmesine izin verilmemiştir. Bu nedenle herhangi bir veri kaybı yaşanmamıştır. Çalışmaya katılım araştırmaya ilişkin bilgilendirme yapıldıktan sonra gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yer alan sigara molası sayısı mesai saatleri içerisinde gidilen toplam sigara molası sayısını ifade etmektedir. Sigara molasında içilen sigara sayısı da gün boyunca tüm molalarda içilen sigara sayısını belirtmektedir.

1.4. Analiz

Veriler, SPSS 20 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Verilere sayı, yüzde ve ki-kare analizleri uygulanmıştır. Analizlerde öncelikle tüm veri toplama formu sorularının sayıları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Daha sonra, sigara içme ile ilgili değişkenler ve demografik veriler arasındaki ilişki ile sigara içme değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkileri ki-kare analizi yardımıyla hesaplanmıştır. Analizler sırasında matematiksel dört işlem yöntemleri kullanılarak sigara molası için harcanan ortalama zaman ve sigara molasından kaynaklı ortalama iş kaybı hesaplanmıştır.

1.5. Etik Süreç

Bu araştırma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır (Karar No: 2002/08-09. Tarih: 26.04.2022). Makale hazırlama sürecinde araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

2. Bulgular

Çalışmanın bulguları bu bölümde sunulmuştur. Tablo 1'de katılımcıların demografik özellikleri ve sigara içme ile ilgili değişkenlerin sayı ve yüzdeleri gösterilmektedir. Tablo 2, sigara içme değişkenleri ile sigara içenlerin demografik özellikleri arasındaki ilişkinin ki-kare analizini göstermektedir. Tablo 3, sigara içme değişkenleri arasındaki ilişkiler için ki-kare analizinin sonuçlarını göstermektedir. Ki-kare analizinde farklılıklara katkıda bulunan değişkenleri belirlemek için çapraz tablolama (cross-tabulation) analizinden yararlanılmıştır.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş		
20-29	48	15,8
30-39	128	42,2
40-49	94	31,0
50 ve üzeri	33	10,9
Ortalama	38,02	
Cinsiyet		
Kadın	110	36,3
Erkek	193	63,7
Medeni Durum		
Evli	176	58,0
Bekar	127	42,0
Öğrenim Durumu		
İlköğretim ve Altı	26	8,6
Lise	51	16,8
Ön Lisans	28	9,2
Lisans	72	23,8
Yüksek Lisans	49	16,2
Doktora veya Post Doktora	77	25,4
Gelir Durumu		
Gelirim giderimden az	97	32,0
Gelirim giderime denk	169	55,8
Gelirim giderimden fazla	37	12,2
Çalışma Şekli		
Akademik	112	37,0

İdari	191	63,0
Toplam	303	100,0

Tablo 1 katılımcıların demografik özelliklerini göstermektedir. Tabloya göre katılımcıların %42,2'si 30-39 yaş aralığındadır. Yaş ortalaması 38,02'dir. Katılımcıların %63,7'si erkektir. %58,0'ı evlidir. %25,4'ü doktora/ post doktora öğrenim durumundadır. %63,0'ı idari personeldir (memur, işçi, kantin çalışanı, yemekhane çalışanı, temizlikçi, güvenlik görevlisi). %55,8'inin geliri giderine denktir.

Tablo 2

Katılımcıların Çalışma Ortamlarında Verdikleri Sigara Molası ile İlgili Bazı Özellikler

Sigara Molası Özellikleri	Sayı (n)	Yüzde (%)
Sigara molası sayısı		
1-2	57	18,8
3-4	114	37,6
5-6	76	25,1
7-8	25	8,3
9-10	24	7,9
11 ve üzeri	7	2,3
Ortalama	4,69	
Standart Hata	2,71	
Sigara içmeye gitme şekli		
Yalnız	184	60,7
Arkadaşlarla	119	39,3
Sigara molası esnasında içilen sigara sayısı		
1-5	142	46,9
6-10	128	42,2
11 ve üzeri	33	10,9
Ortalama	6,33	
Standart Hata	3,40	
Sigara molası için harcanan zaman*		
0-5 dakika	170	56,1
6-10 dakika	91	30,0
11-15 dakika	32	10,6
16 dakika ve üzeri	10	3,3
Ortalama	8,15²	
Günlük	38,22³	
Sigara molasının iş veriminize etkisi		
Artırıyor	106	35,0
Azaltıyor	18	5,9
Değiştirmiyor	179	59,1
Sigara molasının sizin için anlamı		
Sigara bağımlıyım, ara vermezsem strese giriyorum, konsantre olamıyorum.	129	42,6
Sohbet	50	16,5
İş arkadaşlarımdan uzaklaşıyorum.	5	1,7
İşten uzaklaşıyorum.	67	22,1
Diğer	52	17,2
Sigarayı bırakmayı düşünme durumu		
Evet	184	60,7
Hayır	119	39,3
Sigara içmeyle ilgili sağlık sorunu		
Erkekler		
Evet	12	4,0
Hayır	181	59,7
Kadınlar		
Evet	17	5,6
Hayır	93	30,7
Toplam	303	100,0

² Hesaplama yöntemi: $[(5 \times 170) + (10 \times 91) + (15 \times 32) + (20 \times 7) + (30 \times 3)] / (303) = 8,15$

³ Sigara molalarının sayısı mola süresi ile çarpılmıştır ($8,15 \times 4,69 = 38,22$). Sonuç 38,22 dakikadır. Sonuç günlük çalışma süresi olan 8 saate (480 dakika) bölünmüştür. Sigara molalarından kaynaklanan iş kaybı %7,96 (~%8,0) olarak hesaplanmıştır

*Sigara molası için harcanan zaman sorusu sadece sigara içilen alanda sigara içmek için harcanan zamanı içermektedir. Çalışanın sigara molası için iş ortamını terk etmesi ve ardından tekrar çalışmaya başlaması hesaplanmamıştır. Bu süreler dahil edildiğinde toplam süre kuşkusuz artacaktır.

Tablo 2 katılımcıların çalışma ortamlarında verdikleri sigara molası ile ilgili bazı özellikleri göstermektedir. Tabloya göre katılımcıların %37,6'sı günde 3-4 defa sigara molası vermektedir. %60,7'si sigara içmeye yalnız gitmektedir. Sigara molası sırasında %46,9'u 1-5 adet sigara içmektedir. Sigara molası için harcanan süre %56,1 ile genellikle 0-5 dakika arasındadır. %59,1'e göre sigara molası iş verimliliğini değiştirmemektedir. %42,6'sı için sigara molası "sigara bağımlısıyım, ara vermezsem strese giriyorum, konsantre olamıyorum" anlamına gelmektedir. %60,7'si sigarayı bırakmayı düşünmektedir. %90,4'ünün sigaradan kaynaklanan herhangi bir sağlık sorunu bildirmemiştir.

Çalışanların sigara molası için harcadıkları ortalama süre 8,15 dakika olarak bulunmuştur. Çalışanlar her molada ortalama 4,69 adet sigara içtikleri için günlük sigara için harcanan zaman 38,22 dakika olarak tespit edilmiştir (Tablo 2). Günlük sigara molası kaynaklı iş kaybı da mesai saatlerinin %7,69 (~%8,0)'u olarak belirlenmiştir.

Tablo 3

Demografik Verilerle Sigara Değişkenleri Arasındaki Ki-Kare Analizi

	Yaş	Cinsiyet	Medeni durum	Çalışma şekli	Öğrenim durumu	Gelir
Sigaraya gitme şekli	$\chi^2=5,592$ $p=0,133$	$\chi^2=0,038$ $p=0,845$	$\chi^2=2,130$ $p=0,144$	$\chi^2=7,203$ $p=0,007$	$\chi^2=5,724$ $p=0,334$	$\chi^2=1,555$ $p=0,460$
Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi	$\chi^2=9,530$ $p=0,146$	$\chi^2=4,686$ $p=0,096$	$\chi^2=2,574$ $p=0,276$	$\chi^2=9,367$ $p=0,009$	*$\chi^2=45,25$ $p=0,000$	$\chi^2=4,039$ $p=0,401$
Sigarayı bırakmayı düşünme durumu	$\chi^2=0,057$ $p=0,996$	$\chi^2=1,056$ $p=0,304$	$\chi^2=5,824$ $p=0,016$	$\chi^2=2,129$ $p=0,145$	$\chi^2=4,720$ $p=0,451$	$\chi^2=0,150$ $p=0,928$
Sigara içme kaynaklı sağlık sorunu	*$\chi^2=7,502$ $p=0,051$	$\chi^2=6,907$ $p=0,009$	$\chi^2=0,209$ $p=0,648$	$\chi^2=2,264$ $p=0,132$	*$\chi^2=4,717$ $p=0,441$	$\chi^2=0,849$ $p=0,654$
Sigara molası sayısı	$\chi^2=3,063$ $p=0,382$	$\chi^2=7,890$ $p=0,005$	$\chi^2=0,644$ $p=0,422$	$\chi^2=0,625$ $p=0,429$	$\chi^2=7,482$ $p=0,188$	$\chi^2=0,700$ $p=0,705$
Sigara molasında içilen sigara sayısı	$\chi^2=3,386$ $p=0,759$	$\chi^2=19,36$ $p=0,000$	$\chi^2=2,638$ $p=0,267$	$\chi^2=2,003$ $p=0,367$	$\chi^2=12,32$ $p=0,264$	$\chi^2=11,40$ $p=0,022$
Sigara molası için harcanan zaman	*$\chi^2=13,8$ $p=0,102$	$\chi^2=1,274$ $p=0,735$	$\chi^2=3,245$ $p=0,355$	$\chi^2=10,34$ $p=0,016$	**$\chi^2=24,065$ $p=0,037$	*$\chi^2=5,02$ $p=0,601$

*Fisher's Exact Test **Fisher's Exact Monte Carlo Significant

Tablo 3, sigara içenlerin demografik özellikleri ile sigaraya ilişkin değişkenler arasındaki ilişkinin ki-kare analizini göstermektedir. Değişkenler arasında ilişkiler şu şekilde belirlenmiştir:

Sigaraya gitme şekli değişkeni ile çalışma şekli demografik değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan ki-kare analizinde bu ilişkinin sigara içmeye yalnız giden idari personelin oransal olarak fazla olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sigaraya gitme şekli değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi ile çalışma şekli arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan ki-kare analizinde bu anlamlı ilişkinin idari personellerde sigara içmenin iş verimliliğini değiştirmediğine ilişkin görüşün fazla olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi ile öğrenim durumu demografik değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan ki-kare analizinde bu ilişkinin doktora/post doktora düzeyinde eğitimi olan katılımcıların sigara molasının iş verimlerini azalttığını daha fazla düşüncelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sigara içmenin iş verimliliğine etkisi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Sigarayı bırakmayı düşünme durumu değişkeni ile medeni durum demografik değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin nedeninin evli olanların, bekar olanlara göre sigarayı bırakmayı daha fazla istemeleri olduğu bulunmuştur. Diğer demografik değişkenlerle sigarayı bırakmayı düşünüyorum musunuz değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Sigarayla içme kaynaklı sağlık sorunu değişkeni ile cinsiyet demografik değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p > 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin nedeni olarak erkeklerin kadınlara göre daha fazla hayır yanıtı vermelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sigarayla ilgili herhangi bir sağlık sorununuz var mı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sigara molası sayısı ile cinsiyet demografik değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin nedeninin erkeklerin sigara molasına kadınlara göre daha fazla çıkması olduğu görülmüştür. Özellikle 5 ve daha fazla molaya çıkanların oranının erkek katılımcılarda kadın katılımcılara göre belirgin şekilde fazla olduğu ifade edilebilir. Diğer demografik değişkenlerle sigara molası sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sigara molasında içilen sigara sayısı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonrasında bu ilişkinin 6-10 ve 11 ve üstü sigara içen katılımcıların büyük oranda erkek olmalarından kaynaklandığı bulunmuştur. Sigara molasında içilen sigara sayısı ile gelir değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin gelirim giderime denk diyen katılımcıların sıklıkla sigara molalarında 1-5 arası sigara içmelerinden ve gelirim giderimden fazla diyen katılımcıların 11 ve üstü sigara içme oranlarının diğer katılımcılara göre belirgin şekilde daha az olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sigara molasında içilen sigara sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sigara molası için harcanan zaman ile çalışma şekli arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin nedeni olarak idari personelin 0-5 dakika arasında mola verme eğiliminin yüksek olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Sigara molası için harcanan zaman ile öğrenim durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin nedeninin öğrenim durumu arttıkça sigara molası için harcanan zamanın artmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenlerle sigara molası için harcanan zaman arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4

Sigara İçmeyle İlgili Değişkenler Arasındaki Ki-Kare Analizi

	Sigara molası için harcanan zaman	Sigara molasında içilen sigara sayısı	Sigara molası sayısı
Sigara içmeye gidiş şekli	$X^2=27,91$ $p=0,000$	$X^2=3,689$ $p=0,158$	$X^2=0,559$ $p=0,455$
Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi	$*X^2=13,902$ $p=0,023$	$X^2=1,940$ $p=0,747$	$X^2=1,589$ $p=0,452$
Sigara molası sayısı	$X^2=4,867$ $p=0,182$	$X^2=110,3$ $p=0,000$	
Sigara molasında içilen sigara sayısı	$*X^2=5,01$ $p=0,523$		

*Fisher's Exact Test

Tablo 4 sigara içmeyle ilgili değişkenler arasındaki ki-kare analizi sonuçlarını göstermektedir. Bu sonuçlar şu şekilde belirlenmiştir:

Sigara içmeye gidiş şekli değişkeni ile sigara molası için harcanan zaman değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin sigara içmeye yalnız gidenlerin daha az sigara molasında kalma eğilimleri nedeniyle olduğu belirlenmiştir. Sigara molasında içilen sigara sayısı değişkeni ve sigara molası sayısı değişkeni ile sigara içmeye gidiş şekli arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sigara içmenin iş verimliliğine etkisi değişkeni ile sigara molası için harcanan zaman değişkeni arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu farklılığın nedeninin 1-5 arası sigara molasına çıkanların iş verimini değiştirmiyor düşüncesine daha fazla sahip olmalarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Sigara molası için harcanan zamanla sigara molasında içilen sigara sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Sigara molasında içilen sigara sayısı değişkeni ve sigara molası sayısı değişkeni ile sigara içmenin iş verimliliğine etkisi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sigara molası sayısı değişkeni ile sigara molasında içilen sigara sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan ki-kare analizi sonucunda bu ilişkinin sigara molası sayısı arttıkça içilen sigara sayısının da artmasından kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Sigara içmek için harcanan zamanla sigara molası sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

3. Tartışma

Bu araştırmanın amacı, bir üniversite yerleşkesinde sigara molalarının çalışma saatleri üzerindeki etkisini belirlemektir. Araştırma bulguları bu amaç doğrultusunda alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların yaklaşık %10,0'ı sigaranın neden olduğu sağlık sorunu olduğunu belirtmiştir. Bu durum, katılımcıların yaş ortalamasının düşük olması (~38) nedeniyle önemlidir. Sigara içmenin yaş ilerledikçe insan sağlığı için zararı daha büyük olabilir. Önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara içme sağlık hizmetlerine önemli oranda ek yük getirerek, sağlık sisteminin maliyetlerini arttırabilir. Halk sağlığını bozarak sağlıklı nesillerin oluşmasını engelleyip ilerleyen yıllarda ek olumsuz ekonomik etkiler de ortaya çıkarabilir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalara ilişkin bulgular da (Bishop ve Pak, 2018; Dünya tütünsüz günü, 2021; Hakansta, 2004; Komonpaisarn, 2022) bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırma bulgularına göre, katılımcılar çalışma saatleri içinde her molada ortalama 8,15 dakika sigara molası vermektedirler. Bu molalar sırasında ortalama 4,69 adet sigara içilmektedir. Bu da sigara molaları nedeniyle günde 38,22 dakika iş kaybı anlamına gelmektedir. Bu iş kaybı yılda 260 çalışma günü üzerinden hesaplanarak güne dönüştürüldüğünde yılda 6,9 gün iş kaybı olarak hesaplanmıştır. Bu süre Tsai tarafından yapılan araştırmada kadınların bir yılda sigara molası için harcadığı süreye yakındır (Tsai, 2005). Ayrıca Özdemir tarafından bildirilen sonuçlarla da desteklenmektedir (Özdemir, 2015). Sigara molalarının oluşturduğu iş kaybı yapılan başka araştırmalara göre oldukça azdır (Yung ve Agyekum-Mensah, 2012). Bununla birlikte sigara molalarının iş kaybına neden olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Dilbaz ve Apaydın, 2002; Mashal, 2017). Araştırma bulguları Ryan ve Crampin (2006) tarafından yapılan araştırmayla kıyaslandığında Ryan ve Crampin'in örnekleminde sigara için harcanan zamanın daha fazla olduğu belirtilmektedir. Bu farklılığın nedeni araştırma örneklemin farklılığı olabilir. Çünkü stresli ortamlar sigara içme davranışını destekleyebilmektedir (Hassoy ve Özvurmaz, 2021; Kaya ve Ergün, 2020; Kütükçü ve Kocataş, 2019) Ryan ve Crampin tarafından yapılan araştırmada sigara molası sayısı ile içilen sigara sayısının doğru orantılı olduğu belirtilmektedir. Araştırma bulguları bu ifadeyi desteklemektedir (Tablo 4). Bu sonuçlar ne kadar çok sigara molasına çıkılırsa o kadar çok sigara içildiği anlamına gelebilmektedir.

Araştırma bulguları sigara molasının iş verimliliği üzerindeki etkisi konusunda farklı sonuçlar ortaya koymuştur (Tablo 3). Hemşirelerle yapılan bir araştırmada, sigara içen hemşirelerin yaklaşık %90,0'ı, sigaranın işlerini olumsuz etkilemediğini belirtmiştir (Dilbaz ve Apaydın, 2002). Mühendislik firması çalışanlarıyla yapılan bir araştırmada sigara molalarının işe olumsuz etkisi olmadığı görülmüştür (Mashal, 2017). Bununla birlikte sigara içenlerin iş devamsızlıklarının sigara içmeyenlere göre fazla olduğunu gösteren araştırmalar da vardır (Halpern, 2001). Bu nedenle önemli oranda iş kaybı olduğu da belirtilmektedir (Pavlovich vd., 2013). Araştırmalar sigara molalarının iş verimliliği üzerine farklı etkileri olduğunu ifade etmektedir Akademisyenler sigara molasının iş verimliliğini azalttığını düşünmektedir. Bu bulgu, sigara molasının iş verimliliğini azalttığına ilişkin çalışmaları desteklemektedir (Halpern, 2001; Pavlovich vd., 2013). İdari çalışanlar sigara içmenin iş verimliliklerini değiştirmediğini veya artırmadığını belirtmektedir. Bu sonuçlar da diğer çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Dilbaz ve Apaydın, 2002; Mashal, 2017). Doktora/ post doktora ve lisans mezunları sigara molasının iş verimliliğini artırdığını düşünürken, lise mezunları iş verimliliğini değiştirmediğini düşünmektedir. Akademik çalışanlar, idari çalışanlara kıyasla daha yüksek eğitim seviyesine sahiptir. Bu sonuç akademisyen ve idari çalışanlar arasındaki düşünce farklılıklarını destekler niteliktedir. Sigara içme sayısı ve sigara molası sayısı çalışma şekliyle ilişkili bulunmamıştır. Akademik ve idari çalışanlar arasında farklılıklar beklenebilir. Bu durum, akademisyenlerin ve idari personelin farklı görev tanımları nedeniyle ortaya çıkmış olabilir. Farklı iş kollarında farklı sonuçlarla karşılaştırılmasının mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, erkekler ve kadınlar farklı sigara içme davranışı göstermektedirler. Erkekler kadınlardan daha fazla sigara içmektedir. Ve erkeklerin kadınlara göre daha uzun sigara molası verdiği tespit edilmiştir (Tablo 3). Sağlık çalışanları ve sağlık alanında okuyan öğrencilerle yapılan araştırmalarda erkeklerin daha fazla sigara içtikleri belirtilmiştir (Dağtekin vd., 2019; Kaya ve Ergün, 2020; Kütükçü ve Kocataş, 2019; Özvurmaz ve Yavaş, 2018). Ergenler arasında yapılan başka bir araştırmada erkeklerin daha fazla sigara içtiği gözlemlenmiştir (Atak, 2011). Taiwan'da yapılan işe devamsızlıkla ilgili bir araştırmada da erkek çalışanların kadın çalışanlara göre oldukça fazla oranda sigara kullandığı tespit edilmiştir (Tsai, 2005). Bununla birlikte

sigarayı bırakma davranışı cinsiyet özelinde değişebilmektedir. Evli kadınların sigarayı bırakma olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 3). Bu sonuç diğer çalışmalar tarafından da desteklenmektedir (Dilbaz ve Apaydın, 2002; E.-H. Lee vd., 2022; Özvrmaz ve Yavaş, 2018). Kadınlar oransal olarak sigara nedeniyle erkeklere göre daha fazla sağlık sorununa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (Tablo 2). Araştırma bulgularına yönelik yapılan ki-kare analizinde sigara içmeyle ilgili sağlık sorunu bildirim ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilerek bu ifade desteklenmiştir (Tablo 3). Bu da ayrıntılı olarak araştırılması gereken bir konudur. Çünkü sigaranın fizyolojik özellikler bağlamında kadınlar ve erkeklere olan etkileri farklılaşabilir.

Araştırma bulgularına göre katılımcıların içtiği sigara sayısı ile katılımcıların gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Tablo 3). Katılımcıların gelir durumu arttıkça daha fazla sigara içtikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar Dağtekin vd., (2019) tarafından desteklenmektedir. Bununla birlikte diğer araştırmalar (Atak, 2011; Hameed ve Malik, 2021; Kaya ve Ergün, 2020; Özvrmaz ve Yavaş, 2018) bu sonucu desteklememektedir. Araştırmalarda bu şekilde farklı sonuçların ortaya konulması sigara içme davranışı ile gelir değişkeni arasında daha fazla araştırma yapılmasına gereksinim olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma bulgularına göre sigara içen katılımcıların çoğunluğu (%60,7) sigarayı bırakmayı düşünmektedir (Tablo 1). Başka bir kişiyle beraber sigara içen katılımcıların da daha uzun sigara molası verdiği tespit edilmiştir (Tablo 4). Bu sonuç Hameed ve Malik (2021) tarafından bildirilen sonuçlarla desteklenmektedir. Bu durum bir başkasıyla sigara içmenin sohbet ortamı oluşturabildiğini, bu sohbet ortamının da sigara molasında uzun süre geçirilmesine neden olabildiğini düşündürmektedir. Bununla birlikte idari çalışanların genellikle yalnız sigara içmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir (Tablo 3). Bunun nedeni olarak idari personelin çalışma şekli gösterilebilir. Çünkü idari personelin çalışma ortamından uzun süre ayrı kalması yapılan işlerin doğrudan aksamasına neden olabilir. Bu nedenle sigara molasında uzun kalmadan işlerinin başına dönmek zorunda olabilirler. Akademik personel için bu durum geçerli olmayabilir. Çünkü akademisyenler idari personellere göre daha özerk çalışmaktadırlar ve ünvanları yükseldikçe bu özerkliğin arttığı gözlenmektedir.

Sonuç

Bu araştırma sigara molalarının çalışma saatleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Sonuçlara göre, sigara molaları çalışma saatlerinde yaklaşık %8,0 kayba neden olarak çalışma saatlerini olumsuz etkilemektedir. Bu kayıp sigara içenlerin beyanına göre belirlenmiştir. Daha sonra planlanacak araştırmalarda sigara içenlerin nitel araştırma yöntemleri kullanılarak, ne kadar sigara molasına çıktığı daha kesin ifadelerle, gözlemsel veya video kayıtları yardımıyla ortaya konulabilir. Ayrıca katılımcıların bağımlılık düzeylerinin belirlenmesinde ölçeklerden de yararlanılmasında fayda vardır. Sigara içmenin iş kaybına neden olduğu görülmektedir. Bu iş kaybının daha geniş kapsamlı örneklem üzerinde araştırma yapılarak belirlenmesi önemlidir. Sigara içmek nedeniyle oluşan iş kaybı yanı sıra sigara nedeniyle oluşan hastalıklardan kaynaklı halk sağlığı sorunlarına neden olduğu, sağlık sistemine ek yük getirdiği de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle milli gelire ilişkin olası kayıpların farklı açılardan değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Sigara bağımlılığı ile çeşitli yollarla mücadele edilmesi oldukça önemlidir. Özellikle kısa vadelerde sigara içiminin olası olumsuz etkilerine ilişkin eğitim kurumlarından başlayarak, iş yerlerinde etkin bilgilendirmeler ve denetimler yapılmalıdır. Orta vadede sigara içmeyen ya da sigarayı bırakan çalışanların ödüllendirilmesine yönelik yasal düzenlemeler yapılması önerilmektedir. Özellikle sigara ve bağımlılık yapıcı maddelerin neden olduğu zararlara ilişkin sağlık sigortası alanında düzenlemeler yapılmalıdır. Sigara veya diğer madde bağımlılığı olan bireylerden sağlık sigortası primleri, bu maddelerin neden olduğu sağlık yükleri hesaplanarak, bağımlılığın sağlık sistemine oluşturduğu yük oranında bağımlı olmayanlara göre daha yüksek oranda tahsil edilmelidir. Uzun vadede hali hazırda bazı ülkelerde uygulanmaya başlandığı gibi belirli bir yıl belirlenerek bu yıldan sonra doğanlara sigara ya da tütün ürünleri satışının yasaklanması gibi önlemler alınmasının yerinde bir karar olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar şu şekilde belirlenmiştir: Türkiye’de günlük çalışma saatleri 08.30-17.30 arasındadır. Bu çalışmada çalışma saatleri 8 saat (480 dakika) olarak kabul edilmiştir. Araştırma tek bir üniversite kampüsündeki sigara içenlere uygulanmıştır. Sigara molası için hesaplanan zaman yalnızca sigara içilen alanda geçirilen zamanı kapsamaktadır. Sigara için işi bırakma, sigara içilen alana ulaşma, tekrar işe dönme ve tekrar yoğunlaşıp işe başlama sürecindeki diğer zamanları kapsamamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 2002/08-09 Karar nolu ve 26.04.2022 tarihli etik kurul izni verilmiştir.

Çıkar Çatışması

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Teşekkür veya Destek Beyanı

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Yazar çalışmanın tümüne tek başına katkı sağlamıştır.

Kaynakça

- Atak, H. (2011). Yetişkinliğe geçiş yıllarında sigara içme davranışının psikososyal belirleyicileri ve sigara içmenin yaşam doyumu ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 14(1), 29–43.
- Basaza, R., Kukunda, M., Otieno, E., Kyasiimire, E., Lukwata, H., & Haddock, C. (2020). Factors influencing cigarette smoking among police and costs of an officer smoking in the workplace at Nsambya Barracks, Uganda. *Tobacco Prevention & Cessation*, 6(January). <https://doi.org/10.18332/tpc/115031>
- Berman, M., Crane, R., Seiber, E., & Munur, M. (2014). Estimating the cost of a smoking employee. *Tobacco Control*, 23(5), 428–433. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2012-050888>
- Bilir, N., & Yıldız, A. N. (2008). *Çalışma hayatı ve sigara (sigarasız işyerleri)* (1st ed., Vol. 7). T.C. Sağlık Bakanlığı.
- Bishop, T., & Pak, I. (2018). Costs of environmental tobacco smoke in Korea. *The Korean Journal of Public Health*, 55(1), 13–32. <https://doi.org/10.17262/KJPH.2018.06.55.1.13>
- Blasche, G., Pasalic, S., Bauböck, V.-M., Haluza, D., & Schoberberger, R. (2017). Effects of Rest-Break Intention on Rest-Break Frequency and Work-Related Fatigue. *Human Factors: The Journal of the Human Factors and Ergonomics Society*, 59(2), 289–298. <https://doi.org/10.1177/0018720816671605>
- Dağtekin, G., Atay, E., Kılınç, A., Eyüboğlu, M., Eyüboğlu, D., Ünsal, A., & Arslantaş, D. (2019). Tıp fakültesi öğrencilerinde cinsiyete göre sigara tüketimi, algılanan stres ve yaşam kalitesi. *Osmangazi Journal of Medicine*. <https://doi.org/10.20515/otd.562426>
- Dilbaz, N., & Apaydın, L. (2002). Bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşireler arasındaki sigara içme, bırakma sıklığı ve sigara içme davranışının özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 3(2), 73–83.
- Dokuzcan, D. A., Gördes Aydoğdu, N., & Kılınç, O. (2020). Yoksulluk kapsamında gebelikte sigara kullanımı ve sigara bırakma yöntemleri. *Journal of Education and Research in Nursing*, 17(Ek Sayı), 77-81. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2020.60487>
- Dünya tütünsüz günü (31 Mayıs 2021)
- Hakansta, C. (2004). *Workplace Smoking*. Working Paper: A review of national and local practical and regulatory measures, 1–89, International Labor Office (ILO), Geneva.
- Halpern, M. T. (2001). Impact of smoking status on workplace absenteeism and productivity. *Tobacco Control*, 10(3), 233–238. <https://doi.org/10.1136/tc.10.3.233>
- Hameed, A., & Malik, D. (2021). Barriers to cigarette smoking cessation in pakistan: evidence from qualitative analysis. *Journal of Smoking Cessation*, 2021, 1–9. <https://doi.org/10.1155/2021/9592693>
- Hassoy, D., & Özvurmaz, S. (2021). Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin sigara içme durumlarının ve ilişkili etmenlerin incelenmesi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 4(3), 140-147. <https://doi.org/10.54189/hbd.1019041>
- Kaya, M., & Ergün, A. (2020). Sağlık bilimleri öğrencilerinin sigara içme durumu, etkileyen faktörler ve ikincil sigara dumanı ile ilgili farkındalık düzeyleri. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(3), 416-425. <https://doi.org/10.5222/jaren.2020.04696>

- Komonpaisarn, T. (2022). Economic cost of tobacco smoking and secondhand smoke exposure at home in Thailand. *Tobacco Control*, 31(6), 714–722. <https://doi.org/10.1136/tobaccocontrol-2020-056147>
- Kütükçü, E., & Kocataş, S. (2019). Bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerin tükenmişlik düzeyleri ve sigara içme durumları arasındaki ilişki. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(3), 84–102.
- Lee, E.-H., Shin, S.-H., & Jeong, G.-C. (2022). Smoking awareness and intention to quit smoking in smoking female workers: secondary data analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(5), 2841. <https://doi.org/10.3390/ijerph19052841>
- Lee, S. Y., Lee, J., & Kwon, M. (2021). Impacts of heavy smoking and alcohol consumption on workplace presenteeism. *Medicine*, 100(47), e27751. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000027751>
- Mashal, H. (2017). *Uncontrolled workplace breaks and productivity* [Doctoral Dissertation]. Walden University.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022, September 13). *Hours worked (indicator)*. <https://doi.org/https://doi.org/10.1787/47be1c78-en>
- Özdemir, G. (2015). *Zincir otel işletmesi çalışanlarının sigara içme alışkanlığının kurum üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi: Ankara örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. T.C. İstanbul Üniversitesi.
- Özurmaz, S., & Yavaş, S. (2018). Hekim dışı sağlık çalışanlarının sigara içme ve bağımlılık düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 157–166. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.369393>
- Pavlovich, A. I., Aleksandrovna, D. E., Leonidovna, A. I., & Yurevna, K. O. (2013). Estimates of Krasnoyarsk region budget losses due to the tax shortfalls from businesses related with a temporary disability of smoking employees and the reduction in labor intensity due to the smoking breaks. *Russian Journal of Education and Psychology*, 7(27), 1–22. <https://doi.org/10.12731/2218-7405-2013-7-22>
- Ryan, P. J., & Crampin, K. (2006). Time cost associated with smoking at work highlighted by baseline survey of employees participating in a workplace smoking cessation programme. *Occupational Medicine*, 56(7), 510–510. <https://doi.org/10.1093/occmed/kql077>
- Şener, H. E. (2005). Kamu Yönetiminde Katılım ve Çoğulculuk. *Amme İdaresi Dergisi*, 38(4), 1–22.
- Tsai, S. P. (2005). Workplace smoking related absenteeism and productivity costs in Taiwan. *Tobacco Control*, 14(suppl_1), i33–i37. <https://doi.org/10.1136/tc.2003.005561>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022a). *Türkiye Sağlık Araştırması*.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022b). *Yıllık Gayrisafi Yurt İçi Hâsıla, 2021*.
- Yung, P., & Agyekum-Mensah, G. (2012). Productivity losses in smoking breaks on construction sites: a case study. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 19(6), 636–646. <https://doi.org/10.1108/09699981211277540>